

Debat: Ton de Ruiter versus Arnold van Heusden

Droeg Christus de straf voor onze zonde?

Aan het kruis droeg Jezus onze straf: Hij stierf in plaats van zondaars. Een onbijbels idee, vindt oud-predikant Ton de Ruiter. Hij gaat in debat met Arnold van Heusden, directeur van de Evangelische Alliantie.

Door [Tjerk de Reus](#)

Goede Vrijdag en Pasen komen eraan. Traditiegetrouw herdenken christenen dat Jezus 'in onze plaats ging staan'. Hij leed plaatsvervangend, Hij onderging de dood in plaats van mensen en overwon. De redding die Hij realiseerde, kostte Hem zijn leven. Wie enigszins bekend is met het christelijk geloof, weet dat dit door miljoenen christenen wordt geloofd en uitgedragen. Ontelbare kerkliederen bezingen deze kern van het geloof. Toch is het een foutieve bijbelinterpretatie, vindt **Ton de Ruiter**. Hij stelt dat de leer van verzoening op grond van Jezus' plaatsvervangend 'straflijden' niet in de Bijbel staat. De Ruiter: „God koelde zijn woede niet op Jezus. Jezus bewees op Golgota – maar ook al tijdens zijn hele leven – dat Hij trouw was aan God en waarachtig mens kon zijn. Daarmee verwierf Hij het Koningschap. Nu stelt Hij na Pinksteren zijn liefde en trouw van Golgota beschikbaar aan ons. Dat betekent een ongekende impuls voor vernieuwing van mensenlevens. Dáár gaat het God om: vernieuwing en heiliging, van binnenuit.” Ton de Ruiter is een gepassioneerd theoloog. Wie hem 's nachts wakker maakt, zal in *no time* een gesprek met hem op touw kunnen zetten over fundamentele geloofsvragen. Tegelijk dient de gedachte aan tragiek zich aan. Met zijn nieuwe kijk op kruis en opstanding maakte hij geen vrienden in de gereformeerde kerken vrijgemaakt. Hij was er predikant, maar legde in 2008 zijn ambt neer: zijn visie en de gereformeerde belijdenisgeschriften bleken onverenigbaar. Hij kwam alleen te staan, stuitte op onbegrip. Nu ligt zijn boek in de winkel, waarin hij zijn persoonlijke visie op Jezus uiteenzet: *Jezus in ons*.

Kort en goed: hoe kwam u tot uw visie en wat is de basis van uw denken?

„In mijn Bijbellezen stuitte ik steeds op het gegeven dat in het Nieuwe Testament de vernieuwing of heiliging van het leven een allesbepalende rol speelt. Veel sterker in elk geval dan de zogenoemde 'rechtvaardiging van de zondaar door Jezus' bloed'. Ik heb er veel studie naar gedaan en ontdekte dat het in de Bijbel nooit gaat om verzoening door strafbetaling, maar om verzoening door eensgezind te worden met God, om levensvernieuwing door de kracht van de Geest. Jezus stierf niet om de schuld te vereffenen of de straf te dragen. God vergeeft altijd als mensen berouw hebben. Dáár heeft Hij geen offer voor nodig!”

„Deze kijk op de Bijbel heeft als voordeel dat de verzoening niet meer een onbegrijpelijk en onhelder gebeuren is. Je kunt het uitleggen aan buitenstaanders, die nu vaak aanhikken tegen een God die in hun ogen eerst 'bloed wil zien'. Bovendien denk ik dat de foutieve concentratie op vergeving de vernieuwing van het leven belemmert. Als gevolg

hiervan blijven mensen te veel in hun zondige bestaan zitten. Het gaat God erom dat wij zonde uit ons leven wegdoen. Dat kunnen we ook, want er is kracht beschikbaar. Begrijp me goed, vergeving van schuld is voor mij onmisbaar. Maar het drááit niet om de vergeving! Het gaat om de vernieuwing van je bestaan en om de doorwerking van het hemelse leven."

Is het niet verbijsterend voor u om te beseffen dat in de geschiedenis van twintig eeuwen christendom nauwelijks iemand te vinden is die exact dezelfde dingen beweert als u?

„De verzoening door voldoening is pas sinds Luther en Calvijn gangbaar geworden – vóór die tijd heersten andere uitleggingen van Golgota. Dat kun je lezen in iedere dogmatiek. Altijd weer is er gevraagd waarom Jezus in onze plaats de straf zou moeten dragen. Daar is mijns inziens nooit een helder antwoord op gegeven. Daarom blijft die vraag. Maar het is waar, je komt alleen te staan. Dat is niet gemakkelijk. Ik heb daarmee geworsteld en in gebed aan God gevraagd: 'Zoek alstublieft iemand anders om dit inzicht uit te dragen.' Anderzijds is het genade om meer inzicht te ontvangen."

Zonde is complex

Voor orthodoxe christenen is de zienswijze van De Ruiter amper te snappen, vervreemdend – of op z'n minst verrassend. Hoe las Arnold van Heusden het boek van De Ruiter?

Van Heusden: „Zijn warme pleidooi voor de heiliging heeft mij positief getroffen. Ik denk dat mensen te gemakkelijk zeggen: 'We doen toch allemaal weleens iets wat niet door de beugel kan?' Dat past niet bij het leven met God. Wie verlangt naar leven met Jezus, wil heilig leven."

„Tegelijk zie ik bij De Ruiter een te simpele opvatting van wat zonde is. Als je iets van psychologie afweet, kun je eenvoudig vaststellen dat zonde vaak diep zit bij mensen en lang niet altijd volledig bewust is. Als ik zelfreflectie pleeg, ontdek ik al heel snel dat ik soms met goede dingen toch mijzelf op het oog had. Zonde is een complex iets. De Ruiters benadering ervan vind ik nogal eens te oppervlakkig."

De Ruiter: „Mijn punt is: het is ongezonder om vaag te doen over zonde. Wees eerlijk tegenover jezelf! Zonde die ik in mijn leven zie, kan ik aanpakken."

Van Heusden: „Tot op zekere hoogte heb je gelijk. Tegelijk zeg ik: we leven in een diffuse wereld, waarin onze eigen motieven lang niet altijd duidelijk voor ons zijn. Daar moet je mee rekenen. Bovendien kun je mensen geweldig klemzetten met de eis dat zij volmaakt moeten zijn en voor honderd procent schone handen moeten hebben. We leven in een onvolmaakte wereld en ik vind dat jij daar onvoldoende recht aan doet."

De Ruiter: „Ik erken dat zonde vaag of onduidelijk voor je kan zijn. Maar zonde waarvan ik mij bewust ben, moet ik wegdoen uit mijn leven. Belangrijk is het verschil tussen onbewust of onopzettelijk zondigen en welbewust voor zonde kiezen. Tegen zonde die ik als zonde herken in mijn leven, kan ik door Gods genade 'nee' zeggen en die overwinnen."

U legt grote nadruk op zondeloosheid en Geestvervuld leven. Als een gelovige zondigt en eigenlijk wel wist: dit is niet goed – trekt u dan de conclusie dat hij of zij niet wedergeboren is?

De Ruiter: „Iemand kan uit de wedergeboorte gestapt zijn. Ik zie het leven van mensen niet als statisch, maar als dynamisch. Toegewijde gelovigen kunnen zich van de genade verwijderen."

Van Heusden: „Dat vind je zo niet in de Bijbel: uit de wedergeboorte stappen. Erin en er dan weer uit? Waar haal je dat vandaan? Wedergeboorte is toch veel meer een toestand dan een dynamiek."

De Ruiter: „De Geest kan van je wijken, leert de Bijbel duidelijk. Dat is een werkelijkheid."

Van Heusden: „Akkoord, ik denk dat er een uiterste mogelijkheid bestaat dat een gelovige zich welbewust met zijn hele hebben en houden afkeert van God. Maar over wat er dan gebeurt, oordelen wij als mensen niet. Bij een begane zonde kun je niet zeggen: nu wordt de wedergeboorte teruggedraaid. Dat lees ik nergens."

Is strafbetaling nodig?

Laten we naar de kern van De Ruiters betoog kijken. Jezus zorgt ervoor dat mensen die falen bij God terechtkunnen: op grond van zijn plaatsvervangende kruisdood. Dat stelt het klassieke christendom. De Ruiter zegt: God heeft die 'voldoening' of betaling niet nodig, Hij vergeeft zó wel.

Van Heusden: „De Ruiter leest de Bijbel anders dan ik. Dat bemoeilijkt dit gesprek. Ik heb al aangegeven dat ik warme gevoelens heb bij zijn kijk op levensvernieuwing. Maar ik zie niet in waarom het plaatsvervangend lijden van Jezus hier niet bij zou passen. De eerste Adam is gevallen in zonde, de tweede Adam – Jezus Christus – draagt het oordeel en herstelt zó de breuk. Jezus heeft een toekomst voor mensen veiliggesteld. Zijn Geest leidt mensen in een weg van heiliging en toewijding. Ik kom dit overal in de Bijbel tegen.”

De Ruiter: „Mijn punt is: waarom moet de eer van God door strafbetaling worden gered? Want dat is de gedachte achter de plaatsvervanging. Maar het is juist Gods heerlijkheid dat Hij vergeeft zonder dat daarvoor betaald moet worden! Ik durf zelfs te stellen dat vergeven helemaal niet moeilijk is voor God. Voor Hem is het geen punt! Wat Hem wel moeite kost, is mensen uit hun zondige gewoontes trekken. Want mensen houden daar van nature graag aan vast.”

Van Heusden: „Wat jij nu zegt is de kern van je verhaal. En je komt er voortdurend op terug. Als het niet zo flauw was, zou ik zeggen: dit rationalisme doet me wat vrijgemaakt aan. Alles moet helder en rationeel inzichtelijk zijn. Voor mij hoeft dit niet. Dat God mens werd is een verbijsterend feit waar mijn gedachten maar zeer ten dele grip op hebben. Ook heb ik moeite met de manier waarop je over vergeving spreekt, als iets wat God geen moeite kost. Zo werkt het tussen mensen ook niet. Vergeven is moeilijk en kost je iets. Ook God.”

De Ruiter: „Ik ben ook verwonderd over Gods liefde. Ik kan zijn onmetelijkheid niet bevatten. Maar zou zijn daad om mij te verzoenen onbegrijpelijk zijn? Zou God dat werk voor ons niet inzichtelijk laten zijn? Overigens stem ik ermee in dat vergeving schenken een zware taak kan zijn. Maar dat laat onverlet dat er geen betaling vereist is, voordat vergeving tot stand kan komen.”

Is dat een voorwaarde voor u: alles moet per se rationeel helder zijn te maken?

De Ruiter: „Nee, dat is geen vooronderstelling; er zijn verborgenheden. Maar juist het reformatorische denken gaat uit van een vooronderstelling: Jezus sterft plaatsvervangend. Men leest dat overal in. Zo doen Luther en Calvijn, John Piper en Tim Keller – ze doen het bijna allemaal en dan wordt de Bijbel moeilijker dan die is. Ik wil zo onbevooroordeeld mogelijk lezen. Wat staat er echt? Ik kom tot de conclusie dat het heel helder ligt in de Bijbel. Je leest geen ingewikkelde theorieën over God die een offer eist als betaling. Wel is er een grote mate van duidelijkheid: God wil met mensen op weg en maakt door Jezus het koninkrijksleven van toewijding mogelijk door wedergeboorte.”

U lijkt het onverteerbaar en onlogisch te vinden dat een liefdevolle Vader zijn Zoon laat sterven. Maar in uw visie sterft de Zoon nog steeds en dat had betekenis voor de Vader. Dan blijft het bezwaar overeind.

De Ruiter: „Nee, want het gaat erom dat Jezus vrijwillig het mens-zijn op zich nam en als mens gehoorzaamheid moest leren. Dat kostte Hem alles. Hij verdroeg dood en onrecht als beproeving en bleef trouw. Maar God had Jezus' dood niet nodig om zijn toorn te kunnen stillen.”

Jezus moest zijn ego kruisigen

Toch stelt u: Jezus' gruwelijke dood verheerlijkte God. Dat blijft lastig uitleggen aan niet-christenen. Vindt u het zoveel 'logischer' dat God de Vader deze proeve van bekwaamheid van Jezus – zijn eeuwige Zoon – nodig had?

De Ruiter: „Jezus moest Koning worden van het Koninkrijk. Bij een positie hoort een voorbereiding. Jezus moest het leren om mens te zijn naar Gods standaard. Dat kostte Hem alles. Beproeving, scholing is de normale weg voor mensen. In Genesis 1 begint het

al: Adam en Eva moeten hun trouw aan God bewijzen door niet te eten van de boom. Ook Abraham wordt beproefd als vader van alle gelovigen. Zo met heel Israël. Dat loopt niet goed af. Dan komt Jezus: Hij brengt het mens-zijn tot vervulling en maakt zo de krachten vrij van het Koninkrijk van God. Hij brengt sinds Pinksteren zijn kracht in mensen, die zo in staat worden gesteld Hem te volgen. Sterker nog: Hij gaat in hen wonen om hen van binnenuit overwinnaars te maken over de zonde. Dankzij Jezus' werk is het nieuwe leven beschikbaar. Als jij vraagt: is dit logisch, dan zeg ik: ja, dit is begrijpelijk en helder – en je kunt er enthousiast van worden. Van een onbegrijpelijke visie op de verzoening worden mensen niet enthousiast. En het belemmert het leven uit de kracht van de Geest."

Van Heusden: „Jezus was ook mens. Daar heb je een punt. Ik zou best willen toegeven dat in de protestantse traditie Jezus te weinig is gezien als volledig mens. Tegelijk houd ik reserves. Ik kan Jezus' mens-zijn niet doorgronden. Ik vind het bijvoorbeeld moeilijk te spreken over zijn karakter."

De Ruiter: „Toch kan het. Want Hij is ons volledig gelijk geworden. Zijn godheid had Hij afgelegd en Hij was net zo afhankelijk als wij zijn. Ook Hij moest leren afzien van de begeerte van zijn lichaam. Hij moest zijn 'ego' kruisigen. Dat is de weg waarop de mens faalde, maar Jezus niet! Dankzij de Geest van Jezus hoef ik niet meer te falen. Ook wij kunnen in alles overwinnen, zoals Paulus zegt."

Van Heusden: „Toch zou ik liever terughoudend zijn. God in het vlees: een mysterie dat ik gelovig aanneem. Hij moest zijn ego kruisigen? Dat staat nergens zó te lezen. Dan moet je het ook niet zeggen. Je moet de Bijbel respecteren in wat verzwegen wordt."

De Ruiter: „Toch staat er dat Jezus onwil voelde toen de kruisiging naderde. Was dat zonde? Nee, ons lijf wil geen pijn. Jezus wilde ook geen pijn. Hij voelde de onwil, maar kruisigde zijn vlees! Het gaat erom welke keuzes wij maken."

Van Heusden: „Kijk, precies met dit soort redeneringen heb ik moeite. Ik vind het bijna plat. Ik ben best voor populaire verkondiging en gewonemensentaal als we het Evangelie communiceren. Maar jouw conclusies vind ik te snel getrokken, te automatisch. Jezus was volledig mens, maar ook een bijzonder mens. Dus niet zomaar met ons vergelijkbaar. Wij snappen niet alles van Hem."

De Ruiter: „Hij werd 'een van ons', lees ik in de Bijbel. Hij voelde wat ik voelde. Ik vind dat een geweldig rijke gedachte."

Zijn er conclusies te trekken? De afstand tussen jullie beiden blijft groot.

De Ruiter: „Het verschil in zienswijze is duidelijk. Tegelijk ben ik blij met de herkenning. Beiden zien we het grote belang van groeien in Jezus. Ook Van Heusden ziet niets in beperking van de levensheiliging tot een 'klein beginsel' zoals de Heidelbergse Catechismus zegt. Dat ervaar ik als samenbindend."

Van Heusden: „Ik herken bij De Ruiter de verlegenheid: hoe leg je vandaag het geloof uit? Ik herken ook veel in zijn pleidooi voor toewijding aan Jezus. Maar de weg die hij kiest is de mijne niet. Ik had liever een boek gelezen waarin de plaatsvervangende Jezus gecombineerd zou zijn met een bredere opvatting van levensheiliging."